

*Dr Marija Salma, vanredni profesor
Pravnog fakulteta u Novom Sadu*

POSTUPAK POVODOM PRAVA INSOLVENCije EU - u svetlu regulativa našeg stečajnog prava u domenu reorganizacije insolventnog dužnika-

***Sažetak:** Rad je posvećen analizi novog postupka insolvenzije uvedenog u pravu evropske unije Uredbom EU br. 1346/2000 od 29. maja 2000. godine i o njegovoj primeni u zemljama članicama EU. Ujedno se analizira naš Zakon o stečajnom postupku iz 2004/2005. godine u svetlu evropske uredbe, posebno u pogledu postupka reorganizacije insolventnog preduzeća.*

***Ključne reči:** Stečaj, insolvenzija, reorganizacija privrednog društva.*

Iako nam je prvenstveni cilj da u ovom radu rasmotrimo procesno-pravne aspekte postupka stečaja odn. insolvenzije, zbog povezanosti i isprepletenosti procesnih i materijalno-pravnih pravila, neophodno je da u meri njihove stvarne povezanosti posvetimo punu pažnju i materijalno-pravnim pravilima.

I

Uvodne napomene: Norme EU (Uredba i Smernica) o insolvenziji i njihov uticaj na unutrašnje zakonodavstvo evropskih zemalja, odn. njihova primena

U oblasti stečaja je pod uticajem Evropske smernice o pravu insolvenzije od 1999. god. u *Nemačkoj* došlo do potpuno nove zakonske regulative. Do tada važeći nemački Zakon o stečaju i stečajnom postupku iz

1895.god., je zamenjen novim zakonom, Zakonom o postupku insolventije (Insolvenzordnung) od 5. oktobra 1994. godine,¹ poslednji put je izmenjen 13. aprila 2007. godine.²

Raniji Zakon o stečaju koji je bez suštinskih promena važio više od 100. godina, ocenjivan je u nemačkoj literaturi kao biser nemačkog zakonodavstva. On se u sudskoj praksi pokazao kao dobar zakon, pa nije ni čudo što je trajao čitav vek. Kada je umesto njega donet novi zakon o insolventiji prvi komentari nemačke literature su izražavali skepsu oko nužnosti uvedenih promena. Naime, klasični nemački stečajni postupak je imao za cilj da sprovede stečajni postupak nad prezaduženim dužnikom, pravnim licem, tj. preduzetnikom uz srazmerno namirenje poverioca, iz stečajne mase stečajnog dužnika i uz prinudnu likvidaciju preduzeća. Posmatrano sa stanovišta poverioca, ovaj postupak je imao tu negativnu stranu što njihova potraživanja nisu mogla u celini prinudno da se namire, već samo u delu.

Novi Zakon o insolventiji, međutim, vodi računa upravo o interesima poverilaca, koji su usmereni u pravcu što potpunijeg namirenja njihovog potraživanja. Naime, stečaj i prinudna likvidacija i srazmerno namirenje su izuzetak, a pravilo je da se pokuša odgovarajućim pravnim merama upravljanja preduzećem i zastupanjem u sporovima radi naplate potraživanja prezaduženog preduzeća, održati njegov pravni subjektivitet, omogućiti njegovo ekonomsko ozdravljenje, te stvoriti mogućnosti da se naplati celina potraživanja poverilaca.

Novi Zakon uvodi čitav niz instrumenata i instituta koji bi trebalo da doprinesu da se sanacija prezaduženog preduzeća, odn. društva ostvari. Između ostalog, obezbeđuje se učešće poverioca u upravljanju prezaduženim preduzećem. U organ upravljanja ulazi i predstavnik suda insolventije. Stvoreni mešoviti upravni organ je ovlašćen da u ime preduzeća preuzima potrebne radnje sa ciljem da se naplate eventualna potraživanja insolventnog dužnika prema trećim licima. Po potrebi, on može voditi i parnicu u korist preduzeća. Tim merama se želi sanirati prezaduženi stečajni dužnik i omogućiti mu da se on ekonomski osposobi, da bi na kraju svi njegovi dugovi prema stečajnim poveriocima mogli u celini da se namire.

Potrebno je napomenuti da je u čitavom nizu drugih zapadnih zemalja došlo do reforme stečajnog prava uvođenjem novog prava insolventije, pod uticajem evropske smernice o insolventiji.

¹ Bundesgesetzblatt, od 5. okt. 1994 (u daljem tekstu: BGBl) I S. 2866 i BGBl I. S.509 od 13. aprila 2007.g.

² BGBl I S. 509.

Povod reformi nije bio samo *zaštita interesa poverilaca* već i *zaštita interesa zaposlenih radnika*. Pri tome, reforme su imale u vidu implementaciju *Uredbe EU br. 1346/2000 od 29. maja 2000. godine o postupku insolventnosti*. (Kao što je poznato, uredbe SE se kod punopravnih članica primenjuju od strane nacionalnih organa, i građana EU direktno, bez postupka ratifikacije). Svakako treba ukazati na *Smernicu SE br. 80/987 od 20. X 1980.g.* koja se odnosila na približavanje nacionalnih pravnih propisa radi harmonizacije prava insolventnosti između tadašnjih članica EZ u pogledu zaštite radnika u postupku insolventnosti poslodavca. (Kao što je poznato, Smernice EU se ne primenjuju direktno nego služe za harmonizaciju nacionalnog zakonodavstva sa generalno postavljenim ciljevima iz smernica). Suština pravila o zaštiti interesa radnika je u tome da se deo stečajne mase insolventnog preduzeća obavezno rezerviše za isplatu zarade radnicima. Umesto klasičnih stečajnih propisa evropskih nacionalnih stečajnih postupaka, koji su stečajnu masu rezervisali samo za naplatu stečajnih poverilaca, akta SE iz 1980. i iz 2000. godine su podstakla zakonodavstva da svoje nacionalno zakonodavstvo u domenu insolventnosti i zaštite radnika u slučaju insolventnosti poslodavca usaglase sa ciljevima smernice, odn. uredbe.

U *austrijskom pravu* su ostale u važnosti odredbe tradicionalnog stečajnog zakona (Konkursordnung). Pravo insolventnosti se dakle razmatra u kontekstu stečajnog prava.³ Prema doktrini, stečaj ne oslobađa dužnika njegovih obligacionih obaveza. Poverioci mogu, radi namirenja svojih potraživanja da se „obrate“ preostaloj raspoloživoj imovine dužnika ili imovini koja je preostala po ukidanju stečajnog postupka.⁴ Ali, ako je došlo do pravnosnažnog poravnanja između poverioca i dužnika (uz ostajanje prirodne obligacije za neizmireni deo duga), pravno prestaje obligacija stečajnog (insolventnog) dužnika.⁵ To isto vredi i onda, ako poravnanje nije rezultat saglasnosti prezaduženog dužnika i poverilaca već je u stečajnom postupku do njega došlo prinudnim putem.⁶ Prema pravilima stečajnog zakona Austrije propisan je postupak utvrđivanja prestanka duga kako prema fizičkim licima tako i prema pravnim licima.⁷

³ V. Holzhammer, *Österreichisches Insolvenzrecht – Konkurs und Ausgelich* (1995); Konechny-Schubert (Hrsg), *Kommentar zu den Insolvenzgesetzen* (1997); Reich-Pohrwig-Zehetner, *Das neue Insolvenzrecht* (1997).

⁴ V. par. 60. st. 1 Konkursordnung-a Austrije.

⁵ Oberster Gerichtshof (OGH – Vrhovni Sud Austrije), *Juristische Blätter*, 1991, str. 52.

⁶ V. paragraf 156 st. 1 Konkursordnung-a, tj. Stečajnog zakona Austrije – *Zwangsausgleich* (prinudno poravnanje).

⁷ V. paragraf 181 Konkursordnung-a Austrije.

Prema tome, propisima o regulisanju dugova stečajni zakon uređuje i tzv. „privatno stečajno pravo“.⁸

Tradicionalno *holandsko stečajno pravo* (Fallissementswet) se temelji na stečajnom zakonu od 28. aprila 1993. godine koji je stupio na snagu 30. septembra iste godine. Preteču Zakona je izradio Molengraff, profesor Utrehtskog Univerziteta, u prvim decenijama XX veka. Prve modifikacije su izvršene 1925. godine sa tri novele, od kojih je najvažnija omogućila da privredna društva i nakon otvaranja stečaja) u slučaju insolventnosti nastave sa privrednom delatnošću. Sledeća modifikacija je izvršena 1935. godine, tako što je izmenjeno poglavlje II Zakona. Tom prilikom su bila novelirana pravila o produženju roka za isplatu duga čime se omogućilo prinudno poravnanje van stečaja. Značajnije izmene su izvršene 1992. godine kada su izmenjene odredbe Građanskog zakonika (Burgerlijk Wetboek) u knjigama 3, 5, 6 i 7 u pogledu svojinskih odnosa. U skladu sa tim izmenama izmenjen je i stečajni postupak a došlo je i do modifikacije pravila o prestanku zastoja, produženjem roka za isplatu duga, povećanje broja razloga za produženje roka za isplatu duga. Najzad, novelama od 1. decembra 1998. godine dolazi do uvođenja oko osamdeset novih pravila kojima se uređuju pravila o insolventiji fizičkih lica.⁹

Klasično stečajno pravo u *Mađarskoj* je bio uređeno zakonskim člankom br. XVII od 1881. godine. Ovaj zakon je docnije dopunjen propisima o poravnanju.¹⁰ Na osnovu paragrafa 24. ovog zakona prezaduženo preduzeće je moglo da otkáže radniku ugovor o radu. To je mogao da učini i radnik. U stečajnom postupku su se stavljale u korelaciju *ukupna raspoloživa imovina stečajnog dužnika i ukupan dug svih poverilaca, radi srazmernog namirenja poverilaca*. Što znači npr., ako je ukupna imovina pokrivala samo 50% zbirnog iznosa svih potraživanja, onda se potraživanja svakog poverioca srazmerno smanjivalo za polovinu. Za vreme tzv. socijalizma, domen pravnog regulisanja stečaja je „zaobiden“, budući da je tada cela „privreda“ odnosno, da su sva preduzeća bila u državnoj svojini. Prema posebnoj Uredbi vlade iz 1949. godine je izričito propisano da

⁸ V. Koziol-Welser, Bürgerliches Recht, Band II: Welser, Schuldrecht Allgemeiner Teil, Schuldrecht Besonderer Teil, Erbrecht, 13. Auflage, Manz Verlag, Wien, 2007, str. 109-110.

⁹ V. Dr. K. Rempert Béla – Mr Réka Aranka Úrbán, A holland csődtörvény (Holandski stečajni zakon), in: Lohngarantie im Fall der Zahlungsunfähigkeit des Arbeitgebers und das Reform des Konkurs- und Auflösungsprozesses (Garantije za isplatu zarada radnika u slučaju insolventije, stečaja odn. prinudne likvidacije preduzeća), Novotni Kiadó, Miskolc, 2005, str. 107.

¹⁰ V. Zakonski članak br. V o poravnanju iz 1916. godine, kao i Zakonski članak br. IX iz 1932. godine, odnosno uredba Vlade br. 1410. iz 1926. godine.

državno preduzeće koje obavlja delatnost na osnovu plana, ne može biti likvidirano.¹¹ Ova Uredba je stavljena van snage nakon stupanja na snagu Mađarskog građanskog zakonika, 1. maja 1960. godine. Od tada, sve do promene sistema privređivanja od 1989. godine, za dugove državnog preduzeća ne odgovara sama država, već samo preduzeće sa svojom imovinom.¹² Sličnu odredbu sadrži i Zakon o državnim preduzećima iz 1977. godine¹³ koji predviđa primarnu odgovornost preduzeća, a sekundarnu odgovornost države za dugove državnog preduzeća. Izmene ovog zakona su izvršene Uredbom br. 11 iz 1986. godine. U reformskom periodu, koji počinje izmenama Ustava Mađarske iz 1989. godine, (sa uvođenjem tržišnog sistema, donošenjem Zakona o privrednim društvima od 1988. godine, sa izmenama iz 1997. godine i 2006. godine, niza privatizacionih zakona u periodu od 1988-1997), navedena Uredba br. 11 iz 1986. godine je stavljena van snage Zakonom br. II od 1991. godine o uređenju stečajnog postupka i postupka insolventije. Ovaj zakon uređuje stečajni postupak i postupak prinudne likvidacije.¹⁴

II

(Teorijske i uporednopravne) razlike između izvršnog postupka (postupka prinudnog izvršenja) stečajnog postupka i postupka insolventije

Postoji bitna teorijska razlika između postupka prinudnog izvršenja, stečajnog postupka i postupka insolventije. U postupku *prinudnog izvršenja* (u *vanparničnom izvršnom* postupku) se namirenje poverioca vrši na *pojedinih delovima imovine dužnika*, a radi *pojedinačnog* i individualizovanog namirenja potraživanja jednog ili više poverilaca. U tom postupku, postupku prinudnog izvršenja, se namirenje poverioca vrši u *celini*, a u stečajnom postupku potraživanje poverioca se vrši samo u delu, srazmerno raspoloživoj imovini stečajnog dužnika. Kod ovog postupka se ne radi o insolventnosti dužnika, već o njegovoj *nespremnosti da izvrši* obligacionopravno potraživanje. Tako da se nakon pravnosnažnog utvrđivanja postojanja potraživanja odn. osude na činidbu, u prinudnom izvršnom postupku

¹¹ V. Uredbu Vlade Mađarske br. 4247/1949. (iz 22 IX 1949. godine).

¹² V. paragraf 31. st. 3. Mađarskog građanskog zakonika, kao i IV mađarski građanski zakonik iz 1959. godine, koji je stupio na snagu 1. maja 1960. godine.

¹³ V. par. 27. st. 3. Zakona br. VI o državnim preduzećima Mađarske iz 1977. godine.

¹⁴ V. Dr. Radnay József, Arbeitsrecht und Insolvenzrecht (Die Vorschriften des ungarischen Rechts) in: Lohngarantie im Fall der Zahlungsunfähigkeit des Arbeitsgebers und das Reform des Konkurs- und Auflösungsprozesses, Novotni Kiadó, Miskolc, 2005. str. 11-17.

vrši namirenje poverioca. Kod prinudnog izvršnog postupka se, za razliku od stečajnog postupka ne dira u pravni subjektivitet dužnika. Zajedničko je za stečajni i izvršni postupak da se namirenje poverioca vrši prinudnom javnom prodajom dela odnosno celine imovine dužnika. Kao *sredstva* izvršenja u izvršnom postupku se pojavljuju: izvršenje na nepokretnosti, na pokretnim stvarima putem prodaje, na potraživanju izvršnog dužnika putem prenosa novčanog potraživanja, izvršenje predajom pokretnih stvari, izvršenje na nečinjenju ili trpljenju putem nalaganja trpljenja i dr.¹⁵ Otuda se izvršni postupak, u austrijskom pravu ne bez razloga naziva *pojedinačnim izvršenjem* (Einzelvollstreckung im Executionsverfahren).¹⁶ U slučaju da u prinudnom izvršnom postupku konkurišu više poverilaca primenjuje se načelo o prioritetu (prior temporis potior iuris) potraživanja. Najpre se namiruju potraživanja obezbeđena hipotekom a ostala prema redosledu nastanka. Za razliku od toga kod postupka insolventne odnosno, stečajnog postupka se radi o *zajedničkom (ukupnom) izvršenju* i to na celokupnoj preostaloj imovini dužnika u korist svih poverilaca (Gesamtvollstreckung), u principu bez rangiranja dugova, oni su naime ravnopravni.¹⁷

Drugačiji je odnos između *stečajnog postupka* i *postupka insolventnosti*. Zajedničko im je da dužnik nema dovoljno imovine da namiri sva potraživanja poverilaca. To znači da i u tradicionalnom stečajnom postupku i u modernom postupku insolventne razlog pokretanja postupka je insolventnost ili prezaduženosti dužnika. U novom evropskom postupku insolventne, cilj je sanacija preduzeća, zadržavanje njegovog pravnog subjektiviteta, uz ograničenje prava raspolaganja i njegovo osposobljavanje za isplatu *celine duga*. Klasični stečajni postupak pak, dovodi do prinudne likvidacije preduzeća (privrednog društva), uz srazmerno namirenje stečajnih poverilaca od strane stečajnog dužnika. Znači klasični stečajni postupak dovodi do *delimičnog* ispunjenja duga.

Klasični stečajni postupak se sprovodi od strane *suda*, a u postupku insolventne pored *suda* učestvuju i predstavnici *poverilaca* koji zajedno preduzimaju, u ime dužnika, *potrebne pravne radnje radi ekonomske sanacije*, tj. da u parničnom postupku podnesu tužbu protiv dužnika preduzeća radi naplate potraživanja samog prezaduženog dužnika. Stečajni poverioci kao učesnici insolventnog postupka mogu u parnici pobijati pravne radnje insolventnog dužnika koje su usmerene na izbegavanje naplate

¹⁵ V. čl. 69-259 Zakona o izvršnom postupku Republike Srbije, Službani Glasnik RS br. 125. od 22. novembra 2004. godine.

¹⁶ V. Matthias Neumayr, Exekutionsrecht, 2. Auflage, Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, Wien, 2006, str. 20.

¹⁷ V. Matthias Neumayr, Exekutionsrecht, 2. Auflage, Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, Wien, 2006, str. 20.

potraživanja (poput *actio Pauliane*).¹⁸ U postupku insolventnosti, mešovita komisija sastavljena od predstavnika poverioca i suda insolventnosti, može dakle, *da preduzima sve ostale pravne radnje umesto dužnika, radi povećanja dužnikove imovine*. Kao rezultat toga ne mora doći do prestanka preduzeća nad kojim je otvoren postupak insolventnosti.

Kod klasičnog stečajnog postupka diskurs između stečajnog dužnika i poverioca se može okončati i dobrovoljnim ili prinudnim *poravnanjem*, kod koga dolazi do uzajamnog popuštanja (npr. odricanjem od dela potraživanja od strane stečajnog poverioca). Za razliku od toga, kod insolventnosti poravnanje nema toliku ulogu u okončanju postupka, pošto je cilj insolventnog prava stvaranje uslova da se sva potraživanja, insolventnog dužnika po mogućstvu u celini, naplate.

Pravo insolventnosti se karakteriše i *brigom za ostvarivanje prava radnika* na isplatu zarade, i to putem stvaranja fonda iz sredstava dužnika koji garantuje isplatu zarade radnika.¹⁹

Možemo dakle u zaključku istaći sledeće bitne razlike: Dok je cilj stečajnog postupka prinudna prodaja i srazmerno namirenje poverilaca, postupak insolventnosti ima za cilj očuvanje i povećanje imovine insolventnog dužnika radi ostvarivanja potpunog namirenja poverilaca, a i radi zaštite potraživanja radnika zaposlenih kod insolventnog dužnika, putem formiranja fonda zarada.

III

Stečajni postupak i postupak reorganizacije preduzeća odn. privrednog društva u našem prava

U pogledu stečajnog prava biv. II Jugoslavije može se reći da je ono u principu, prema rešenjima bilo veoma blizu klasičnom stečajnom pravu (usvojenom u Francuskoj i Nemačkoj). Naime, i u biv. Jugoslovenskom stečajnom pravu, kao i u klasičnom zapadnoevropskom stečajnom pravu rezultat postupka je bio, nakon srazmernog namirenja poverilaca, prestanak pravnog subjektiviteta preduzeća uz prinudnu likvidaciju. Ali, biv. Jugoslovensko stečajno pravo je imalo specifičnost, odstupanje u tome što je ono predvidelo tzv. obaveznu sanaciju sa ciljem ekonomskog osnaženja preduzeća. Ova vrsta sanacije je podrazumevala da je opština na či-

¹⁸ V.par. 129. Zakona o insolventnosti Nemačke (Insolvenzordnung) - BGBl, od 5. okt. 1994, I S. 2866 i BGBl I. S.509 od 13. aprila 2007. g. Uporedi: Dr. Jörg Dauernheim, Die Anfechtung von Rechtshandlungen nach der Insolvenzordnung und dem Anfechtungsgesetz 1999 der Bundesrepublik Deutschland, PhD Dissertation, Miskolc, 2007, str. 31.

¹⁹ V. Uredbu Saveta Evrope, br. 80/1987.

jem je području prezaduženi dužnik imao sedište trebalo obavezno da iz fiskalno prikupljenih sredstava obezbedi sredstva sanacije. Za razliku od toga, savremeno evropsko insolventno pravo ne predviđa da se sanacija insolventnog društva ili preduzeća vrši iz državnih sredstava, već se radi samo o pravnim merama u cilju ekonomskog osnaženja preduzeća. Usled toga do stečaja preduzeća retko kada je i dolazilo. Ekonomski je takvo rešenje bilo negativno, zbog toga što su se fiskalnim zahvatima obuhvatala sredstva preduzeća koja su dobro poslovala i prevaljivala u korist preduzeća koja su bila neuspešna na tržištu.

Zakon o stečajnom postupku Republike Srbije²⁰ je na novim osnovama regulisao stečajnu proceduru. Zakonom su predviđeni opšti i posebni stečajni postupci. Potonji se sprovode kada se kao stečajni dužnici pojavljuju banke i organizacije za osiguranje. Predviđeno je postojanje i skraćenog stečajnog postupka, kao i stečajnog postupka male vrednosti. U okviru opšteg stečajnog postupka postoje dva stečajna procesna režima: *bankrotstvo i reorganizacija*.

U postupku *bankrotstva* radi namirenja poverioca prodaje se celokupna imovina dužnika, radi srazmernog (delimičnog) namirenja svih stečajnih poverilaca.²¹

Postupak *reorganizacije* se preduzima radi *privrednog oporavka* stečajnog dužnika, odnosno da se poverioci namire u skladu sa planom reorganizacije.²² U tom pogledu srpski stečajni zakon se približava postupku insolventne evropske prava. Međutim, razlika je u tome, što u zemljama u koje je implementirana evropska Smernica o insolventnosti, npr. SR Nemačka, u kojima se više ne vrši klasično srazmerno namirenje i ukidanje subjektiviteta preduzeća, kod nas je zadržan i institut srazmernog namirenja stečajnih poverilaca uz prinudni prestanak preduzeća. Ovakvo mešovito rešenje našeg prava pogoduje fraudoloznom postupku dužnika, tj. pogoduje stvaranju situacije „veštačke prezaduženosti“, tako da stečaj može poslužiti izbegavanju naplate celine potraživanja poverilaca, kroz institut srazmernog (dakle umanjenog) namirenja poverilaca. Dužnik naime, može besplatnim ili fiktivnim raspolaganjima (knjigovodstveno) stvoriti stanje prezaduženosti, iako stvarno, prezaduženosti nema. Evropsko pravo

²⁰ Sl. glasnik RS br. 84/2004. i 85/2005.g.

²¹ V. čl 35. st.1. Zakona o stečajnom postupku RS u kome se određuje da se stečajni poverioci u zavisnosti od njihovih potraživanja, svrstavaju u isplatne redove. Stečajni poverioci nižeg isplatnog reda mogu se namiriti tek pošto se namire stečajni poverioci višeg isplatnog reda. Stečajni poverioci istog isplatnog reda namiruju se *srazmerno visini njihovih potraživanja*.

²² V. čl. 127-144. Zakona o stečajnom postupku RS.

upravo iz tih razloga isključuje institut prinudnog prestanka preduzeća i srazmernog namirenja.

Klasično stečajno pravo dopušta *pokretanje* stečajnog postupka samo od strane poverilaca, a ne i od strane prezaduženog dužnika. Za razliku od toga važeće srpsko pravo dopušta pokretanje tog postupka i od strane samog prezaduženog preduzeća.²³ Nota bene, tako je i u drugim pravima, npr. u važećem mađarskom stečajnom pravu. Pravo na inicijativu radi pokretanja stečaja ustanovljeno je i u korist insolventnog dužnika, iako to ne mora da bude uvek slučaj. Takođe, može doprineti fraudoloznom izazivanju stečaja, i može da dovede do izbegavanja naplate potraživanja poverilaca, što je protivno osnovnom cilju stečajnog prava, a to je da se zaštiti poverilac.

Inače, srpski zakonodavac, pod *reorganizacijom* podrazumeva način da se izvrši sanacija insolventnog dužnika, koja će samim tim omogućiti namirenje potraživanja poverioca. Reorganizacija se vrši na način i pod uslovima određenim *planom* reorganizacije. Ona treba da omogući ekonomski oporavak stečajnog dužnika kroz nastavak poslovanja stečajnog dužnika.²⁴ Reorganizacija se sprovodi nad stečajnim dužnikom koji je *nesposoban za plaćanje*.²⁵

Sprovođenje plana reorganizacije je povereno organima stečajnog postupka, strankama i drugim učesnicima u stečajnom postupku.

Sam *plan reorganizacije* je instrument reorganizacije stečajnog dužnika kojim se određuju *mere i sredstva reorganizacije* stečajnog dužnika, uslovi, način i vreme njihovog sprovođenja, način i vreme namirenja potraživanja stečajnih poverilaca i regulišu druga pitanja u pogledu prava i obaveza stečajnog dužnika i njegovih poverilaca.

Plan reorganizacije se može podneti istovremeno sa podnošenjem predloga za pokretanje stečajnog postupka, pod uslovom da su ispunjeni ostali uslovi iz Zakona o stečajnom postupku.²⁶

Usvojenim planom reorganizacije se revidiraju postojeće obaveze stečajnog dužnika prema svakom od poverilaca. Takođe se predviđaju buduće obaveze stečajnog dužnika u namirenju poverilaca, kao i redosled njihovog namirenja.

Plan reorganizacije mora da sadrži elemente propisane zakonom, kao što su npr. označenje delatnosti stečajnog dužnika i okolnosti koje su dovele do finansijskih teškoća, popis mera i sredstava za realizaciju pla-

²³ V. čl. 40. st.1. Zakona o stečajnom postupku RS. U ovom članu se određuje da se stečajni postupak pokreće predlogom poverioca ili stečajnog dužnika.

²⁴ V. čl. 1. st. 4. i čl. 127. Zakona o stečajnom postupku RS.

²⁵ V. čl. 2. st.1. Zakona o stečajnom postupku RS.

²⁶ V.čl. 127. st.2. Zakona o stečajnom postupku RS.

na, kao i detaljan opis mera koje je potrebno preduzeti i načina na koji će se reorganizacija sprovesti, visinu novčanog iznosa ili imovinu koja će služiti za potpuno ili delimično namirenja prema isplatnom redu uključujući obezbeđene i neobezbeđene poverioce, kao i postupak za izmirenje potraživanja i vremensku dinamiku tih plaćanja, opis postupka prodaje imovine, rokove za izvršenje plana reorganizacije, spisak članova organa upravljanja, finansijske projekcije, procenu novčanog iznosa koji se očekuje posle prodaje imovine u stečajnom postupku, ukoliko je privredno društvo u stečaju, datum početka primene plana reorganizacije.²⁷

Plan reorganizacije je rezultat *saglasnosti volja stečajnog dužnika i poverilaca*. Da bi plan reorganizacije bio punovažan akt stečajni sud mora da ispita njegovu dopuštenost i zakonitost i ako utvrdi da je taj plan dopušten i zakonit, to će potvrditi svojim rešenjem. Ako sud smatra da je plan nezakonit, odbacuje ga svojim rešenjem.²⁸

Po svom pravnom *dejstvu* plan reorganizacije predstavlja *novi ugovor* između stečajnih poverilaca i stečajnog dužnika. Usvojeni plan reorganizacije ima dejstvo *izvršne isprave*, na osnovu koje svaki poverilac, obuhvaćen planom reorganizacije, može pokrenuti postupak singularnog izvršenja protiv stečajnog dužnika.²⁹

Planom reorganizacije se utvrđuju *mere reorganizacije* koje treba da doprinesu poboljšanju imovinskopravnog položaja stečajnog dužnika. Planom reorganizacije može biti utvrđena jedna ili više mera koja bi doprinela ostvarivanju ciljeva reorganizacije. U Zakonu o stečajnom postupku su primera radi određene mere reorganizacije. To znači da se mogu odrediti i druge mere koje bi doprinele ostvarivanju cilja reorganizacije. Jedino ograničenje u njihovom predlaganju je da one nisu u suprotnosti sa prinudnim propisima, javnim poretkom i pravilima morala. Zakon je predvideo 21 meru.³⁰

Postupak reorganizacije. (1) *Pokretanje postupka reorganizacije.* Postupak reorganizacije mogu pokrenuti: stečajni dužnik, stečajni upravnik, poverioci koji imaju najmanje 30 % obezbeđenih potraživanja, stečajni poverioci koji imaju najmanje 30 % neobezbeđenih potraživanja, kao i lica koja su vlasnici najmanje 30% kapitala stečajnog dužnika.

Predlog plana reorganizacije se podnosi stečajnom sudu najkasnije 90 dana od dana otvaranja stečajnog postupka, s tim što ovaj rok stečajni

²⁷ V. čl. 127. st. 3. tač. 1-11. Zakona o stečajnom postupku RS.

²⁸ U tom smislu i Gordana Stanković i Nevena Petrušić, *Stečajno procesno pravo*, Sl. list SCG, Beograd, 2006, str. 196-197.

²⁹ U tom smislu čl. 133. Zakona o stečajnom postupku RS, kao i Gordana Stanković i Nevena Petrušić, *Stečajno procesno pravo*, Sl. list SCG, Beograd, 2006, str. 200.

³⁰ V. čl. 128. Zakona o stečajnom postupku RS.

sud može produžiti najviše za 30 dana i to na zahtev potencijalnog predlagača. Eventualno novo produženje roka je moguće samo uz saglasnost svih članova odbora poverilaca.

Predlagač uz predlog kojim pokreće stečajni postupak (tzv. prethodni paket plan) može da podnese predlog plana reorganizacije.³¹

(2) *Rasprava i odlučivanje o planu reorganizacije.* Postupak usvajanja predloga plana reorganizacije obuhvata *prethodno ispitivanje* plana reorganizacije, *zakazivanje ročišta* za razmatranje i izjašnjavanje o predlogu plana reorganizacije i *glasanje* o predloženom planu reorganizacije.

Prethodno ispitivanje obuhvata proveru ispunjenosti uslova plana reorganizacije predviđenih zakonom. Na ročištu za razmatranje plana vrši se razmatranje plana reorganizacije, a nakon toga se sprovodi glasanje poverilaca o tom planu.³²

Ukoliko predloženi plan reorganizacije ne dobije potreban broj glasova, ili plan na drugi način ne ispunjava uslove za usvajanje, stečajni sudija može odobriti predlagaču plana reorganizacije rok od trideset dana da podnese izmenjeni plan reorganizacije. Ako ne usvoji ni izmenjeni plan reorganizacije, nad stečajnim dužnikom se sprovodi bankrotstvo.³³

(3) *Pravne posledice usvojenog plana reorganizacije,* kao što je gore već navedeno, posle usvajanja plana reorganizacije sva potraživanja i prava poverilaca i drugih lica i obaveze stečajnog dužnika određene planom reorganizacije se uređuju prema uslovima iz plana reorganizacije. Usvojeni plan reorganizacije ima snagu *izvršne isprave* i smatra se da predstavlja *novi ugovor* za izmirenje potraživanja koja su u njemu navedena.³⁴

(4) *Izvršenje plana reorganizacije.* Dužnik je u obavezi da *preduzme poslove i radnje* predviđene planom radi realizacije predviđenih mera reorganizacije i namirenja stečajnih poverilaca.

Tokom sprovođenja usvojenog plana reorganizacije prava zaposlenih se ostvaruju u skladu sa propisima koji regulišu radne odnose.³⁵

Izvršenjem plana reorganizacije kojim je stečajni dužnik ispunio sve obaveze predviđene planom reorganizacije, prestaju sva potraživanja stečajnih poverilaca,³⁶ a vlasnici akcijskog kapitala stečajnog dužnika ponovo stiču vlasnička prava na kapitalu.³⁷

³¹ V. čl. 129-130. Zakona o stečajnom postupku RS.

³² Bliža pravila o raspravi o planu reorganizacije i o postupku glasanja v. čl. 131. i 132. Zakona o stečajnom postupku RS.

³³ V. čl. 132. st.11. Zakona o stečajnom postupku RS.

³⁴ V. čl. 133. Zakona o stečajnom postupku RS.

³⁵ V. čl. 133. st.4. Zakona o stečajnom postupku RS.

³⁶ V. čl.137. st.2. Zakona o stečajnom postupku RS.

³⁷ V. čl. 137. st.1. Zakona o stečajnom postupku RS.

Posle potpunog izvršenja plana reorganizacije kojim je stečajni dužnik ispunio sve obaveze predviđene planom reorganizacije, vrši se *prodaja* društvenog odn. državnog kapitala stečajnog dužnika u skladu sa *propisima kojima je uređena privatizacija*.³⁸

Nadzor nad primenom odredaba plana reorganizacije vrši stečajni upravnik. Ukoliko utvrdi da je stečajni dužnik propustio da preduzme radnje predviđene planom reorganizacije ili da su njegove radnje u suprotnosti sa planom reorganizacije, ima pravo da istakne prigovor sudu i da obavesti kako sud tako i poverioce o postupanjima koja su suprotna usvojenom planu.³⁹

Nadzor nad sprovođenjem plana reorganizacije mogu vršiti i sami stečajni poverioci, kao i druga lica koja imaju pravni interes da plan reorganizacije bude sproveden. Oni mogu podneti sudu obaveštenje o nepripremljenosti plana reorganizacije. Sud prosleđuje obaveštenje stečajnom dužniku i stečajnom upravniku u roku od pet dana, od dana prijema obaveštenja. Kada primi obaveštenje sud je dužan da u roku od deset dana zakaže ročište za raspravu povodom obaveštenja.⁴⁰

Ako na osnovu rezultata rasprave stečajni sud utvrdi da stečajni dužnik ne postupa po odredbama plana reorganizacije, dužan je da preduzme odgovarajuće mere, kako bi se plan reorganizacije sproveo ili da otvori postupak bankrotstva.⁴¹

Donošenjem rešenja o započinjanju bankrotstva, obustavlja se sprovođenje plana reorganizacije. Sud će takvo rešenje doneti ako na ročištu za raspravu povodom prigovora o nesprovođenju stečajnog plana utvrdi da postoje nepravilnosti predviđene u Zakonu.⁴² Pre donošenja rešenja stečajni sudija je dužan da zatraži mišljenje odbora poverilaca. Ako se odbor poverilaca saglasi sa obustavom sprovođenja i izvršenja plana reorganizacije, stečajni sudija donosi odluku kojom se obustavlja sprovođenje i izvršenje plana reorganizacije i otpočinje postupak bankrotstva.

IV

O harmonizovanosti našeg Zakona o stečajnom postupku

Na osnovu gore iznete analize evolucije stečajnog prava, tj. prava insolventije u Evropskoj Uniji, odnosno nacionalnih zakonodavstava, kao i važećih odredaba domaćeg stečajnog prava, generalno se može reći da

³⁸ V. čl. 137. st. 2. i 3. Zakona o stečajnom postupku RS.

³⁹ V. čl. 133. st.5. Zakona o stečajnom postupku RS.

⁴⁰ V. čl. 138. st. 1. Zakona o stečajnom postupku RS.

⁴¹ V. čl. 138. st. 2. tačke 1-4. Zakona o stečajnom postupku RS.

⁴² V. čl. 139. st. 1. tačke 1-4. Zakona o stečajnom postupku RS.

je domaće pravo usklađeno sa modernim tendencijama prava insolventnosti u EU. Na osnovu sadržaja pravila našeg Zakona o stečajnom postupku, smo ocenili, da su odredbe o reorganizaciji stečajnog dužnika, najbliže onome što se u EU podrazumeva pod pravnom sintagmom postupka insolventnosti. Konvergentnost je u tome, da je i insolventnom pravu EU i našem stečajnom postupku, u domenu reorganizacije, zajednički cilj, da se sačuva pravni subjektivitet stečajnog dužnika, tako da se preduzimanjem pravnih mera, stečajni dužnik ekonomski oporavi, tj. da izađe iz stanja insolventnosti, da bi namirio u celosti potraživanja poverilaca. Međutim, postoje i razlike. Cilj EU Uredbe o insolventnosti je da se svi poverioci, uključiv i potraživanja zaposlenih, stave u ravnopravan položaj. Za razliku od toga, u našem pravu se rangiraju poverioci po klasama, tako da klasa poverilaca čija potraživanja prema planu reorganizacije treba da budu u potpunosti izmirena, ne glasa o planu reorganizacije, već se smatra da je plan za reorganizaciju za tu klasu usvojen. Zatim, prema novoj smernici EU, za radnike se iz stečajne mase mora formirati poseban fond za isplatu zarada. Toga, i u tom smislu, u našem pravu nema, osim ako se ne uzme u obzir odredba Zakona o stečajnom postupku koja predviđa da se tokom sprovođenja usvojenog plana reorganizacije prava zaposlenih ostvaruju u skladu sa propisima koji regulišu radne odnose (osim ako ovim zakonom nije drugačije određeno).

*Marija Salma, Ph. D., Associate Professor
Novi Sad School of Law*

Procedure concerning the eu insolvency law - in light of regulations of our bankruptcy law in the field of restructuring of an insolvent debtor –

Abstract

The paper is devoted to the analysis of the new insolvency procedure introduced in the EU law by the EU Regulation no. 1346/2000 of 29 May 2000 and its application in the EU member states. At the same time, our Bankruptcy Procedure Law of 2004/2005 is analysed in the light of the EU Regulation, in particular with regard to the procedure of restructuring of an insolvent company.

On the basis of the rules of our Bankruptcy Procedure Law, we have estimated that the provisions concerning restructuring of the bankruptcy debtor are closest to that what is understood in the EU under legal syntagma of the insolvency procedure. The convergence is found in the fact that the common objective in the field of restructuring both in the EU insolvency law and our bankruptcy procedure is to safeguard the legal personality of the bankruptcy debtor so that the debtor is recovered in economic terms by way of taking legal measures i.e. that it gets out from the insolvency condition with a view to cover in full the creditors' receivables. However, there are also some differences. The objective of the EU Regulation on insolvency is that all creditors, including claims by employees, are put in an equal position. Unlike that, the creditors are classified in our law by categories, so that the category of creditors, whose claims should be fully settled in accordance with the restructuring plan, does not vote on the restructuring plan, but it is rather deemed that the restructuring plan has been adopted for such class. Then, pursuant to the new EU guidelines, a special fund for payment of wages must be set up for workers from the bankruptcy assets. Our law does not have anything similar in that sense, except if we do not take into consideration the provision of the Bankruptcy Procedure Law providing that during the implementation of the adopted restructuring plan the rights of employees shall be enforced in compliance with the rules regulating employment (save if not otherwise provided for under this law).